

Калык поэтын чолга шўдыржō.

(Ныжыл марий сем йонга.)

1 вудышо. Шочмо ял, шочмо вер! Тиде тыйын пыжашет, ава кундемет. Илымаште тудо нимо деч шерге. Вет лачак тушеч тыйын йолгорнет тўналеш, нангая умбаке, вараже кугорныш луктеш. Тушто тый первый гана яндар южым шўлалтет, волгыдо кечым ужат.

Тылеч вара илыш йогын кеч-могай тора верыш нангайыже, но йоча годсо вер-шōрым нигунамат от мондо-шўм-кылет эре тудын пеленак. Колат тудын ныжыл йўкшым. Лыжга муро семжым. Шижат шке шотан, ойыртеман шўлыш тамжымат.

Лач тыгаяк сылне пўртўс лонгаште, Вончо энер сереш верланыше Кучыкэнер ялеш, Марий АССР-ын калык поэтше, СССР Кугыжаныш премийын лауреатше Николай Иванович Казаков, 15 январьште кресаньык ешеш шочын.

Колыштса, кузерак воза Морко мландын шочшыжо шке кундемже нерген.

*Шуктышым вел тошкал Морко мландышке,
Ужым гына курыкла ден яллам,-
Шўмым пудыратыше, чоным йўлалтыше
Муро умбачак солнале мылам...
Тый шынгенат вўрышкем изи годымак,
Шочмо верем-курымаш чеверем!
Мо тыланет ойлыде кўсын кодын гын,
Мый пуынем у строкаш савырен.*

Лўмлō мурызын йоча годсо илышыже ўй да мўйым кочмо гае куштылгын эртен огыл, ончыкылык поэтлан шуко йўштō шокшыжымат ужашыже пернен. Тудо мландылан шўман кресаньыкын эреак паша кумыл дене илымыжым ужын, шкежат кертмыж семын ача-аважлан полшаш тыршен.

Кузе изи Миклай чапланыше поэтыш савырнен?

Шым ий теммеке, рвезе Кўчыкенер ялысе школыш, а вара Кожлаерыш тунемаш куржталын. Пырля тунемше пошкудыжо, Васильева Елизавета Николаевна, тыгерак шарналта: «Миклай пеш писе, ушан, чулым рвезе ыле. Урокушто туныктышын ойжым тўткын колыштын, сайын тунемын. Каласкалаш йōрата ыле. Туныктышын йодышыжлан эре раш вашмутым пуэн».

Колыштса, кузерак класкален Миклай Казаков икымше «вараксимже» нерген.

«1928 ийыште Кожлаер школыш у туныктышо Иван Архипович Алешкин тольо. Але марте мемнан школышто пырдыж газет уке ыле. И.А.Алешкин чыла тиде пашам ылыжтыш. Меат пырдыж газетым лукташ тўнална, редколлегийыш мыят логальым..

И.А. Алешкин мемнам погыш да ойла: «Кö тендан кокла гыч стихым возгала?» Иктат нимомат ок пелеште. Учитель мыйым ончале:

- Миклай, возен ончо, ала-иктаж-мо лектеш. Тöрсыржым тöрлаташ шке полшем.

Мый шонаш тўнальым, вуйышто мо гына уке! Школысо ситыдымаш нерген тугакат шуко возымо. Вара иктым шарналтышым. Мемнан ялысе ик пычалзе тул рывыж олмеш шке йошкар пийжым йонылыш лўен. «Тидын нерген возаш гын?» - шоналтышым. Яра классыш пурышым да иктаж пел час жапыште почеламут гайым удыркален пуышым. Тиде первый «вараксим» лие. Молыжым монденам, но ик куплетым кызытат шарнем:

Лыжга почым шаралтен,

Тул рывыжсет киялта.

Яни мия-ний кия,

Шортын, мöнгö ошкеда.

Кожлаер шымияш школ М. Казаковын чоныштыжо сылнымут кумылым луктын, шке гыч возаш тыршыме сескемым ылыжтен. Лач тыште «Ямде лий!» йоча газетын тўн редакторже Зинаида Емельяновна Яковлева дене палыме лиеш. Поэзий корныш лекташ полшымжлан ўмыржö мучко тауштен илен, «Ой, канде пеледыш» почеламутым пöлеклен.

Уш-акылжым умбакыже пойдараш, возымыжым вияндаш манын, рвезе Йошкар-Олашке толеш да «Ямде лий!» газетым лукмаште тыршаш тўналеш. 1936-1937 ийлаште педкурсышто тунемеш, вараже Марий учительский институтышто, 1939-1940 ийлаште марий книга савыктышыште сылнымутпöлкам вуйлата.

1940 ийыште тудо Йошкар Армий радамыш кая. Тыште Кугу Отечественный сарым вашлиеш.

1938 ийыште поэтын «Почеламут сборник» лўман первый книгаже савыкталт лектын. А кок ий гыч иканаште кок книгам - «Отважный комсомол» сборникым да «Илыш весела» лўман йоча книгам луктеш.

Кугу сар жапыште М. Казаковын поэзийже шуаралтын, илыш чыным почын пуымыжо келгемын. Чон гыч лекше мурсаскаже салтак-влаклан вийым ешарен, тушманым сенаш полшен. «Йöратыме поэзий йолташем» почеламутшо поснак кумдан палыме лийын.

Поэтын сар жапысе возымо 1943 ийыште «Тул коклаште» да 1945 ийыште «Мемнан уремыштат пайрем» лўсман кок почеламут сборникым луктеш.

1946 ийыште Миклай Казаков шочмо кундемышкыже пörтылеш.

Шочмо верым ужмек, Мо эн шергын чучеш?

Могай кумыл чонетым тунам авалта?

Да могом шомак иканаште шочеш?

Эр лупс семын йолген, мурыла йонгалтал?

Кö кузе, мый гын ончыч воем савалтем

Талинга гай еран, курыклан мландемлан

Ончалам воткандыралаш шуйналтше ялем-

Пуйто поезд кўза, тайыл вуйыш виян.

Сар деч вара М. Казаковын илышыштыже кугу вашталтыш лиеш. 1950-1955 ийлаште тудо Москваште М. Горький лўмеш литературный институтышто тунемеш. Тылеч ончыч 1948-1950 ийлаште республикысе писатель ушемем вуйлата, а институт деч вара ятыр ий Книгам лукшо марий издательствыште «Марий коммуна» газет редакцийыште пашам ышта. 1950 ийыште Москваште рушла лекше «Поэзия-любимая подруга» книгажлан ик ий гыч СССР Кугыжаныш премийым налеш, а 1960 ийыште шуко жап да устан сылнымут пашам ыштымышлан Марий АССР калык поэт лўмым пуат.

Пытартыш ийлаште неле чер дене орлана. 1989 ий 12 февральыште, рушарня кастене, Миклай Казаковын ўмыржö кўрлеш.

Н.И. Казаковым поэт-туныктышо семын шукын аклат, таум ыштат.

Шкенжын поян сылнымут пашаж дене М. Казаков элыштына пагалымашым сулен налын. Тудын поэт лўмжö кумдан палыме лийын. Вет мурызо шке поэзий шўдыржым чўктен.